

Seletuskiri määruse eelnõu „Kohtla-Järve Linnavolikogu 20. aprilli 2023. a määruse nr 36 „Haridustoetuste eraldamise ja väljamaksmise kord Kohtla-Järve üldharidus- ja huvikoolide parimatele õpilastele“ muutmise“ juurde

1. SISSEJUHATUS

Eelnõuga muudetakse, korrastatakse ja täiendatakse Kohtla-Järve Linnavolikogu 20. aprilli 2023. a määrust nr 36 „Haridustoetuste eraldamise ja väljamaksmise kord Kohtla-Järve üldharidus- ja huvikoolide parimatele õpilastele“. Eelnõuga tehakse määruse tekstis 21 muudatust ning lisaks asendatakse ühe punktiga määruse lisad 1–3 uute lisadega 1–3 ja eraldi punktiga lisatakse määrusesse lisa 4. Tegemist on toetuste andmise korra muutmisega, mistõttu kehtestatakse eelnõu kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 22 lõike 1 punkti 5 alusel.

Eelnõu algataja on Kohtla-Järve Linnavalitsus ning menetleja haridus- ja kultuurivaldkonna abilinnapea Alevtina Jermakova (alevtina.jermakova@kjl.v.ee, 5696 7676). Eelnõu on läbinud kooskõlastusringi, kuhu olid kaasatud linnavalitsuse liikmed, haridusvaldkonna juht, jurist ja linnasekretär. Eelnõu koostaja on Kohtla-Järve Linnavalitsuse finantsteenistuse juht Aivar Kamal (aivar.kamal@kjl.v.ee, 5748 0529). Vastavalt Kohtla-Järve Linnavolikogu 29. veebruari 2016. a määruse nr 97 „Kohtla-Järve Linnavalitsuse töökord“ § 4 lõikele 2¹ on eelnõu menetlejal kõik eelnõu algataja õigused ja kohustused vastavalt Kohtla-Järve Linnavolikogu töökorrale. Eelnõu vastab Kohtla-Järve Linnavolikogu 26. septembri 2018. a määruse nr 24 „Kohtla-Järve Linnavolikogu töökord“ §-s 9 sätestatud nõuetele.

2. EELNÕU EESMÄRK

Eelnõu eesmärk on oluliselt täiendada ja korrastada Kohtla-Järve Linnavolikogu 20. aprilli 2023. a määrust nr 36 „Haridustoetuste eraldamise ja väljamaksmise kord Kohtla-Järve üldharidus- ja huvikoolide parimatele õpilastele“. Kehtiva määruse rakendamispäras on ilmnenu mitmeid ebatäpsusi või täpsustamist vajavaid asjaolusid, sealhulgas küsimus, keda lugeda parimaks õpilaseks, ning vajadus täpsustada komisjoni koosseisu. Samuti on vajalik selgitada mõnede terminite tähendust ja ühtlustada terminoloogiat kogu määruse ulatuses ning viia taotluste esitamise tähtajad vastavusse tegelike menetlusvõimalustega, et tagada menetlusprotsessi sujuvus.

Olulise muudatusena laiendatakse määruse reguleerimisala, lisades haridustoetuste saajate hulka ka kutsekeskharidust pakkuvate õppeasutuste parimaid lõpetajaid. Kutsekeskharidust pakkuva õppeasutuse mõiste alla kuuluvad nii kutseõppeasutused kui ka rakenduskõrgkoolid, kus toimub kutsekeskharidusõpe. Uue termini kasutuselevõtt on vajalik, et hõlmata kõiki potentsiaalseid kutsekeskharidust pakkuvaid õppeasutusi ja vältida olukorda, kus tulevikus Kohtla-Järve linnas sellist haridust pakkuvate õppeasutuste parimad lõpetajad jääksid toetusest ilma üksnes seetõttu, et nad ei kuulu määruse reguleerimisalasse.

Eelnõuga lahendatakse ka konkreetne probleem, mis ilmnes 2025. aastal, kui Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatav Kohtla-Järve Gümnaasium esitas oma taotluse

parimate gümnaasiumilõpetajate tunnustamiseks pärast tähtaja möödumist. Hilinenud esitamise tõttu ei olnud komisjonil võimalik taotlust kehtiva korra alusel menetleda ega teha otsust toetuse eraldamise kohta, mistõttu jäid mitmed õpilased oodatud toetusest ilma. Eelnõu näeb 2025. aastaks ette erandi, mis võimaldab esitada täiendava taotluse gümnaasiumi parimate lõpetajate premeerimiseks.

3. EELNÕU SISU JA VÖRDLEV ANALÜÜS

Eelnõu koosneb 23 punktist, millest 21 punkti on sisulised muudatused, punktiga 22 asendatakse määruse lisad 1–3 ja punktiga 23 lisatakse määrusesse lisa 4.

Eelnõu § 1 punktidega 1, 7 ja 11 muudetakse määruse pealkirjas, § 1 lõike 3 punktis 4 ning § 2 lõikes 4 sõna „huvikool“ sõnaks „munitsipaalhuvikool“ vastavas käändes. Samuti lisatakse veel üks õppeasutuste kategooria, kelle õpilastele võib haridustoetust määrata – kutseõppeasutused ja rakenduskõrgkoolid, kus toimub kutsekeskharidusõpe. Neid hõlmatakse üldistava nimetuse all „kutsekeskharidust pakkuvad õppeasutused“. Termin „kutseasutus“ kasutamine ei ole võimalik, kuna kutseaseaduse (edaspidi *KutS*) § 6 lõike 1 kohaselt on kutseasutus Haridus- ja Teadusministeerium. Üldistava nimetuse kasutamise põhjuseks on asjaolu, et lisaks Eesti Vabariigi haridusseaduse (edaspidi *HaS*) § 21 lõikes 1 sätestatud kutseõppeasutustele, kus omandatakse kutsekeskharidust, võimaldab ka kõrgharidusseaduse § 21 lõike 4 omandada kutseõpet, sealhulgas kutsekeskharidusõpet, rakenduskõrgkoolides. Punktide selgitamisel käsitletakse esmalt „huvikooli“ termini asendamist terminiga „munitsipaalhuvikool“ ning seejärel määruse reguleerimisala laiendamist kutsekeskharidust pakkuvate õppeasutuste parimate õpilaste toetamisele.

Muudatuse eesmärk on välistada olukord, kus haridustoetuse saamise õigus laieneks ka erahuvikoolide õpilastele, sest see ei olnud määruse algse eelnõu koostamisel ette nähtud. Kehtiv sõnastus võimaldas tõlgendust, et toetust võib taotleda iga Kohtla-Järve linnas tegutsev huvikool, sealhulgas erahuvikool. Huvikooli seadus reguleerib nii munitsipaal- kui ka erahuvikooli niivõrd, kuivõrd erakooliseadus ei sätesta teisiti. Samas ei näe kumbki seadus ette huvikooli õpilaste vanusepiiranguid, mistõttu võivad huvikoolides õppida nii lapsed, noored kui ka täiskasvanud, sealhulgas eakad. Sellest tulenevalt võis kehtiva sõnastuse järgi toetuse taotlemise õigus potentsiaalselt laieneda ükskõik millisele erahuvikoolile, sõltumata sellest, kas kooli tegevus on sisuliselt seotud linna hariduspoliitika ja noorte arengueesmärkidega.

Toetuse piiramise üksnes munitsipaalhuvikoolidele tingib mitu sisulist kaalutlust. Esiteks on munitsipaalhuvikoolid Kohtla-Järve Linnavalitsuse hallatavad asutused, mille tegevuse kvaliteet, õppekavad ja tulemuslikkuse hindamine on linna kui koolipidaja pädevuses ja järelevalve all. See muudatus võimaldab linnal keskenduda Kohtla-Järve Linnavalitsuse hallatavate haridusasutuste õpilaste saavutuste väärtustamisele ning tunnustada eelkõige neid noori, kelle arengusse ja õppetöösse linn ise panustab. Munitsipaalhuvikoolides on õpilaste õpitulemuste ja saavutuste hindamine ühtsete põhimõtete alusel korraldatud ning nende põhjal on võimalik objektiivselt ja võrreldavalt määrata, kes on linna parimad õpilased. Erasektori huvikoolidel võivad olla väga erinevad õppekavad, hindamissüsteemid ja

õpilasprofiilid, mis muudaksid objektiivse ja võrreldava tulemuste hindamise keeruliseks ning tekitaksid vaidluste ja ebavõrdse kohtlemise riski.

Teiseks on linnaeelarve vahendite sihipärane kasutamine põhjendatult seotud eelkõige nende haridusasutuste ja õpilaste toetamisega, kelle tegevus ja areng on osa linna haridus- ja kultuuristrateegiast. Munitsipaalhuvikoolide tunnustamine ja motiveerimine tugevdab linna haridusvõrgustiku kvaliteeti, suurendab noorte osalust huvihariduses ning toetab linna kui hariduskeskkonna atraktiivsust. Erahuvikoolid võivad tegutseda ärilisel alusel ja nende õpilaste tunnustamine linna eelarvest ei loo sama tugevat seost avaliku huvi ega linna strateegiliste eesmärkidega.

Kolmandaks tagab muudatus õigusselguse ja väldib võimalikke vaidlusi toetuste jagamisel. Selge viide munitsipaalhuvikoolidele piirab toetuse adressaatide ringi üksnes Kohtla-Järve Linnavalitsuse hallatavate huvikoolide õpilastega, vältides olukorda, kus ka erahuvikoolid võiksid esitada taotlusi parimate õpilaste toetamiseks. Selline piirang tagab linna jaoks eelarve parema planeeritavuse, kuna on teada, et linnas tegutseb kolm munitsipaalhuvikooli ja igaüks neist võib esitada taotluse kuni kümne õpilase tunnustamiseks. Erinevalt sellest on erahuvikoolide arv ja nende parimate õpilaste hulk raskesti prognoositavad, mis muudaks toetuste eelarve mahu ennustamise keeruliseks ja võiks tuua kaasa ootamatuid lisakulutusi.

Seetõttu on eelnõus täpsustatud, et haridustoetusi eraldatakse üksnes Kohtla-Järve munitsipaalhuvikoolide parimatele õpilastele. Varasemalt ei ole erahuvikoolid kunagi esitanud taotlusi õpilaste premeerimiseks.

Kutsekeskharidust pakkuvate õppeasutuste parimate lõpetajate premeerimine lisatakse määruse tekstile mitmel põhjusel. Seni ei ole kutseõppeasutuste parimaid (kiitusega) lõpetajaid premeeritud, kuigi isikud, kes jätkavad peale põhihariduse omandamist kutseõppeasutuste seaduse (edaspidi *KutÕS*) § 23 lõike 5 tähenduses õpet kutseõppeasutustes neljanda kvalifikatsioonitaseme õppekava alusel, mille nominaalkestus on vähemalt kolm aastat ja õppemaht 180 Eesti kutsehariduse arvestuspunkti ning mis sisaldab võtmepädevuste õpet kutseharidusstandardis sätestatud mahus, omandavad koos kutse- ja erialase pädevusega keskhariduse ehk kutsekeskhariduse, mis on võrdsustatud gümnaasiumis omandatava üldkeskharidusega HaS § 16 lõike 1 alusel.

Haridussilma andmebaasi¹ ning haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 lisa² kohaselt valib sõltuvalt aastast umbes 25% põhikooli lõpetajatest kutsekeskhariduse omandamise tee, 70% üldkeskhariduse tee ning 5% ei jätka õpinguid. Kutseharidusõpe moodustab märkimisväärse osa põhikooli lõpetajate karjäärivalikutest ning sarnaselt gümnaasiumi lõpetajatega väärivad ka kutsekeskharidust pakkuvate õppeasutuste parimad lõpetajad premeerimist, sest nende panus õppetöösse on sama suur või kohati isegi suurem kui gümnaasiumi

¹ Haridusandmete Portaal | Haridussilm.ee. *Haridussilm.ee*, 2025, kättesaadav veebis: haridussilm.ee/ee/tasemeharidus/oppetasemed/yldharidus/lopetajad. (09.08.2025)

² Haridus- ja Teadusministeerium. *Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 lisad*, kättesaadav veebis: https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-09/1.1._haridusvaldkonna_arengukava_lisad_11.11.21.pdf. (09.08.2025)

lõpetajatel ning osa õppekavadest eeldab pikemat õppeaega kui gümnaasiumis. Kutsekeskharidusõpe on Eestis sama kvaliteetne haridusvorm kui üldkeskharidusõpe.

Selliste õpilaste määruse reguleerimisalast välja jätmine soosiks ebavõrdset kohtlemist ja eristaks inimesi üksnes nende tehtud haridusvalikute tõttu. Arusaadavatel põhjustel ei olnud määruse vastuvõtmise ajal selliste õpilastega arvestatud, kuna Kohtla-Järve linna territooriumil ei olnud määruse vastuvõtmise hetkel ühtegi kutseõppeasutust ega rakenduskõrgkooli, mis annaks kutsekeskharidust.

Ka praegu tegutseb Kohtla-Järve linnas Kukruse linnaosas Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli õppekoht, kus antakse küll kutseharidust, kuid ei ole ühtegi kutsekeskhariduse õppekava. Seetõttu ei ole seni tekkinud ega esine ka praegu ebavõrdse kohtlemise olukordi. Samas ei ole välistatud, et tulevikus tekivad kutsekeskharidust omandavad õpilased, kuna kutseõppeasutused ja rakenduskõrgkoolid võivad Kohtla-Järve linnas avada selliseid õppekavasid, mille kaudu hakatakse pakkuma ka kutsekeskharidust.

Sellest tulenevalt on ennetavalt selliste õpilaste kategooria lisamine määruse rakendusala perspektiivist põhjendatud ja oluline. See on oluline ka seetõttu, et Kohtla-Järve Linnavalitsus kavandab esitada Kohtla-Järve Linnavolikogule eelnõu, mille eesmärk on premeerida parimaid gümnaasiumide ja kutsekeskharidust pakkuvate õppeasutuste lõpetajaid, kes õpivad väljaspool Kohtla-Järvet, kuid on rahvastikuregistri andmetel Kohtla-Järve elanikud. Seetõttu on ühtsuse tagamise eesmärgil otstarbekas juba praegu lisada ka käesoleva määruse eelnõuga võimalus premeerida kutsekeskharidust pakkuva õppeasutuse parimaid lõpetajaid.

Punktiga 2 tehakse osaliselt punktist 1 tulenevaid muudatusi, mille kohaselt asendatakse määruhes termin „huvikool“ sõnaga „munitsipaalhuvikool“ ning lisatakse veel üks asutuste kategooria – kutsekeskharidust pakkuvad õppeasutused, mille parimaid õpilasi samuti premeeritakse. Lisaks täpsustatakse, et haridustoetust eraldatakse ja makstakse välja **just Kohtla-Järve linna territooriumil asuvate üldhariduskoolide, munitsipaalhuvikoolide ja kutsekeskharidust pakkuvate õppeasutuste parimatele õpilastele**. Kuna määruse tekstis on Kohtla-Järve linna mõiste väljendatud sõnaga „linn“, siis on ka määruse eelnõu sõnastuses lisatud vastav viide lühendatud väljendusviisile.

Oluline on siinkohal rõhutada, et kuigi eelnõuga piiratakse toetuse saajate ring huvikoolide puhul üksnes munitsipaalhuvikoolide õpilastega, ei ole üldhariduskoolide puhul ette nähtud sarnast kitsendust. Määruse eelnõu ei näe ette, et üldhariduskoolide mõistet kitsendataks üksnes munitsipaalüldhariduskoolidega, ning see otsus on sisuliselt ja praktiliselt põhjendatud. Esmalt tuleb arvestada, et Kohtla-Järve linnas ei tegutse enam ühtegi gümnaasiumiastmega munitsipaalüldhariduskooli. Kui toetuse adreassaadid piiratakse üksnes munitsipaalüldhariduskoolide õpilastega, välistaks see sisuliselt kõik gümnaasiumiõpilased, sest linna territooriumil tegutseb vaid kaks Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatava asutusena tegutsevat gümnaasiumi. Selline kitsendus oleks otseses vastuolus määruse eesmärgiga, milleks on tunnustada linna territooriumil õppivaid parimaid gümnaasiumi lõpetajaid.

Teiseks tuleb silmas pidada, et Kohtla-Järve linnas ei tegutse ühtegi eragümnaasiumi, kuid tegutseb üks erakool põhikooli kooliastmetega ning nimetatud kool ja tulevikus

potentsiaalselt tekkivad koolid oma olemuselt samuti täidavad põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest (edaspidi PGS) tulenevat eesmärki luua võimalusi põhihariduse omandamiseks ja koolikohustuse täitmiseks. Selliste koolide tegevus on rangelt reguleeritud ja järelevalve all. Nad on kohustatud järgima riiklikke õppekavasid ja vastama riiklikult kehtestatud kvaliteedistandarditele, sealhulgas õpilaste hindamise, õppekorralduse ja haridustaseme osas. Haridus- ja Teadusministeerium teostavad nende üle pidevat järelevalvet, mis tagab, et ka eraüldhariduskoolides antav haridus on kvaliteetne ja võrreldav munitsipaalkoolide või riigikoolide haridusega. See loob linnale usaldusväärsuse ja kindluse, et ka eraüldhariduskoolide parimad õpilased vääriksid tunnustamist, sest nende saavutused on saavutatud samade standardite alusel.

Kolmandaks ei too mitte ainult munitsipaalüldhariduskoolidega arvestamine kaasa eelarvelist ebakindlust ega muuda linna eelarve planeerimist keerukaks. Linnas tegutsevate riigi- ja erakoolide arv ja õpilaste hulk on stabiilne ning prognoositav, mistõttu on ka parimate õpilaste arvu võimalik realistlikult ette näha. Seega ei teki olukorda, kus ootamatult suureneks toetuste taotlejate arv sellisel määral, et see seaks ohtu linna eelarve planeeritavuse. See eristab üldhariduskoolide olukorda huvikoolide omast, kus erahuvikoolide arv, õpilaste vanuseline koosseis ja õppijate hulk võivad olla väga erinevad ning raskesti prognoositavad, mistõttu on otstarbekas piirduda üksnes munitsipaalhuvikoolide õpilastega.

Lisaks on era- ja riigiüldhariduskoolide kaasamine kooskõlas võrdse kohtlemise ja linna haridusstrateegia põhimõtetega. Kõik Kohtla-Järve territooriumil õppivad lapsed ja noored panustavad linna haridusellu ja kogukonda, olenemata kooli omandivormist. Nende saavutused aitavad kaasa linna maine kujundamisele ning tõstavad selle nähtavust ka riiklikul tasandil. Kui linn tunnustaks vaid munitsipaalkoolide õpilasi, saadaks see era- ja riigiüldhariduskoolide õpilastele ning nende peredele ebaõiglase ja negatiivse signaali, mis ei ole kooskõlas linna eesmärgiga motiveerida kõiki noori silmapaistvaid tulemusi saavutama.

Seoses õppeasutuste liikide täpsustamisega ei nähta määruse eelnõus ette haridustoetuste saajate vanuselise ülempiiri kehtestamist, kuigi määruse eelnõu koostamise käigus arutati seda võimalust kooskõlastamisringil, millel osalesid ka eelnõu sissejuhatuses nimetatud isikud. Algne ettepanek kehtestada vanusepiir toetuse saajatele – kuni 26 eluaastat, lähtudes noorsootöö seaduse § 3 punktis 1 sätestatud noore definitsioonist – osutus siiski ebavajalikuks. Seetõttu säilib võimalus määrata haridustoetust ükskõik mis vanuses isikutele, kes vastavad parima õpilase määratlusele.

Seadus ei sea keskhariduse omandamisele vanuselist ülempiiri, mistõttu on võimalik seda haridusastet omandada ka vanemas eas kui 18 või 19 eluaastat, mil enamik õpilasi kesk- või kutsehariduse tavapäraselt omandab. Kuni 2025. aasta 31. augustini kehtiva PGS § 9 lõike 2 kohaselt kestab koolikohustus kuni põhihariduse omandamiseni või kuni isik saab 17-aastaseks. Alates 2025. aasta 1. septembrist kehtib aga HaS § 10¹ lõige 2, mille kohaselt on isikul õppimiskohustus kuni kesk- või kutsehariduse omandamiseni või kuni 18-aastaseks saamiseni. See tähendab, et pärast 18. eluaastat ei ole hariduse omandamine enam seadusest tulenev kohustus, kuid samas ei ole see ka keelatud või piiratud.

Seetõttu on võimalik, et inimene ei lõpeta mingil eluhetkel üldkeskhariduse või kutsekeskhariduse õpinguid nominaalaja jooksul, kuid jätkab hiljem oma haridusteed täiskasvanute gümnaasiumis, kutseõppeasutuses või rakenduskõrgkoolis ning saavutab seal silmapaistvaid tulemusi, lõpetades kas hõbe- või kuldmedaliga või kiitusega. Ka sellised isikud väärivad tunnustamist, olenemata vanusest. Viimase kahe aasta jooksul on Kohtla-Järve Täiskasvanute Gümnaasiumi lõpetanud medaliga mitmed õpilased, kelle vanus ei ületanud 26 eluaastat. Kui aga tulevikus peaks mõni vanem õppija saavutama samaväärseid tulemusi, peaks ka teda olema võimalik tunnustada haridustoetuse kaudu.

Munitsipaalhuvikoolide kontekstis arutelu vanuselise ülempiiri osas eraldi ei peetud, kuna nendes õpivad valdavalt noored.

Punktiga 3 täpsustatakse sarnaselt punktis 2 toodud muudatustele, et haridustoetus on mõeldud **Kohtla-Järve linna territooriumil asuvate üldhariduskoolide, munitsipaalhuvikoolide ja kutsekeskharidust pakkuvate õppeasutuste parimate õpilaste tunnustamiseks.**

Punktiga 4 sätestatakse kutsekeskharidust pakkuvate õppeasutuste parimad lõpetajad. Kutsekeskharidust pakkuva õppeasutuse parimaks lõpetajaks võib lugeda isikut, kes omandab kutsekeskhariduse KutÕS § 23 lõike 5 tähenduses ning saab selle eest ka kiituse. Vastavalt KutÕS § 34 lõikele 2 saab kiitusega lõpetada ainult õppekava, mis võimaldab omandada keskharidust ehk kutsekeskharidust. Haridus- ja teadusministri 28. augusti 2013. a määruse nr 22 „Kutsekeskhariduse õppekaval õppija õpingute kiitusega lõpetamise tingimused“ (edaspidi *määrus nr 22*) § 2 lõigetes 1 ja 2 sätestatakse kiitusega lõpetamise tingimused. Kui õpilane neid kriteeriume täidab, siis loetakse ta määruse eelnõu kohaselt parimaks lõpetajaks, kellele võib määrata haridustoetust. Määruse nr 22 § 2 lõike 3 kohaselt kinnitab kiitusega lõpetamise otsuse kutseõppeasutuse või rakenduskõrgkooli direktor.

Punktiga 5 asendatakse määruse § 1 lõike 3 punktis 2 sõnad „suurepärase või väga heade tulemustega“ sõnadega „kiitusega või kellel on kuni kahes õppeaines kooliastmehinne vähemalt „hea“ ja ülejäänud õppeainetes „väga hea““. Olemasolev sõnastus tekitas segadust, sest ei lähtunud seaduses sätestatud õpilaste teadmiste, oskuste ja vilumuste viiepallisüsteemi mõistetest. PGS § 29 lõike 2 kohaselt kasutatakse koolides viiepallisüsteemi, kus hinne „5“ on „väga hea“, „4“ on „hea“, „3“ on „rahuldav“, „2“ on „puudulik“ ja „1“ on „hõrk“. „Suurepäraselt“ hinde numbrilist väljendust ei ole olemas, mistõttu tuleb see termin asendada korrektse terminiga, mis on kooskõlas seadusega.

Haridus- ja teadusministri 9. augusti 2010. a määruse nr 37 „Õpilase tunnustamise tingimused ja kord“ (edaspidi *määrus nr 37*) § 2 lõike 1 kohaselt tunnustatakse kiitusega põhikooli lõpetajat, kellel on põhikooli lõputunnistusel kõigi lõputunnistusele kantavate õppeainete viimane aastahinne „väga hea“. Määruse esialgsest eesmärgist lähtuvalt sooviti toetada mitte ainult priimuseid, vaid ka neid õpilasi, kes õpivad hästi ja kellel võib olla „väga heade“ tulemuste kõrval üksikuid „häid“ tulemusi. Olemasolev sõnastus aga tekitas koolide juhtkondades palju segadust, sest ei olnud selge, kas sobivateks parimateks põhikooli lõpetajateks loetakse kõik õpilased, kellel on lõputunnistusel ainult „väga head“ ja „head“ hinded, või siiski ainult need, kellel on üksikud „head“ tulemused.

Kasutades määruse nr 37 § 3 lõikes 2 sätestatud hõbemedali saamise analoogiat, tuleb parimateks põhikooli lõpetajateks lugeda ainult neid õpilasi, kellel on lõputunnistusel kas kõik hinded „väga head“ või kuni kaks õppetulemust hindele „hea“. Selline lähenemine välistab tõlgendamisprobleemid ja tagab ühtse ning läbipaistva hindamissüsteemi rakendamise, mille alusel on võimalik kõiki parimaid õpilasi võrdselt hinnata.

Selline lähenemine motiveerib õpilasi püüdlema stabiilselt väga heade õpitulemuste poole, kuid samal ajal tunnustab ka neid, kes suudavad hoida kõrget taset isegi siis, kui neil on tekkinud mõnes üksikus aines väiksem mööndus, mis on toonud kaasa „hea“ hinde.

Uus täpne regulatsioon vähendab koolide juhtkondade koormust parimate õpilaste valimisel, kuna subjektiivseid tõlgendusi ei ole enam vaja teha ning valikukriteeriumid on üheselt ja täpselt sätestatud.

Punktiga 6 täpsustatakse sõnaselgelt, et parimateks õpilasteks loetakse ka **linna territooriumil asuvate põhikoolide ja gümnaasiumide õpilasi, kes on saavutanud kõrgeid kohti erinevatel aineolümpiaadidel ja -võistlustel**. Varasem sõnastus ei olnud terminoloogiliselt täpne ega üheselt mõistetav. Muudatusega sätestatakse, et tunnustatakse ainult neid õpilasi, kes on saavutanud vabariiklike aineolümpiaadide ja -võistluste linna- ja piirkonnavorudes kolm esimest kohta, mitte lihtsalt „esimesi kohti“.

Varasem sõnastus ei selgitanud, mida mõiste „esimesed kohad“ hõlmab – kas see tähendab kohti 1–3, 1–6 või isegi 1–10. Arvestades, et linna- ja piirkonnavorud järgivad koolivoore, kuhu pääseb üldjuhul juba üsna suur hulk õpilasi, on põhjendatud tunnustada just neid, kes on saavutanud 1.–3. koha. Kui tunnustataks näiteks kuni 10 esimest kohta, ei oleks see kooskõlas põhimõttega, et vabariiklikes ja rahvusvahelistes voorudes loetakse tunnustust väärivaks 10 parimat õpilast, kuna nende voorude tulemuste saavutamine on oluliselt raskem ja konkurents seal märksa tihedam.

Lisaks tehakse ka mõned sõnalised ja terminoloogilised täpsustused, et tagada määruse üheselt mõistetav rakendamine.

Kutseõppeasutuste ja rakenduskõrgkoolide õpilased ei olnud reguleerimisalasse lisatud põhjusel, et aineolümpiaadidel ja -võistlustel osalevad üldjuhul üldhariduskoolide õpilased, samas kui kutseõppe õpilastele on ette nähtud kutsevõistlused, mida ei ole võimalik aineolümpiaadide ja -võistlustega otseselt võrrelda.

Punktiga 8 tehakse sisuliselt sama muudatus, mis punktiga 6, kuid see puudutab munitsipaalhuvikoolide õpilaste tunnustamist. Täpsustatakse, et tunnustuse väärilised on mitte ainult need õpilased, kes on jõudnud esikümnesse, vaid ka need, kes on saanud eripreemiat. Loominguliste ja kunstialaste konkursside puhul on tavapärane praktika, et tunnustatakse lisaks konkreetse koha saavutanutele ka eripreemiate saajaid, mille annavad kas sponsorid või žürii oma hinnangul silmapaistva esinemise, originaalsuse või muu väljapaistva tulemuse eest. Selline lähenemine võimaldab tunnustada ka neid andekaid noori, kelle panus ja loominguline saavutus ei väljendu ainult numbrilises kohas edetabelis. Munitsipaalhuvikoolid on ka varasemalt kasutanud sellist lähenemist ning esitanud tunnustamiseks ka õpilasi, kes on pälvinud eripreemiaid.

Punktidega 9 ja 15 korrigeeritakse nimetuse Kohtla-Järve Linnavalitsus kasutust, täpsustades selle tähendust kas ametiasutusena või kollegiaalse täitevorganina. Nimetus Kohtla-Järve Linnavalitsus võib kontekstist sõltuvalt viidata nii ametiasutusele avaliku teenistuse seaduse § 6 lõike 1 tähenduses koostoimes lõike 3 punktiga 3 kui ka kollegiaalsele täitevorganile kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 4 punkti 2 tähenduses. Varasem lühendatud kasutus kujul „linnavalitsus“ ei võimaldanud üheselt aru saada, kas tegemist on viitega ametiasutusele või täitevorganile. Sõna „linnavalitsus“ viitab üldjuhul ainult kollegiaalsele täitevorganile.

Seetõttu jäetakse edaspidi kasutusele üksnes nimetus Kohtla-Järve Linnavalitsus täiskujul, kusjuures mõiste sisu selgub täienduste ja konteksti kaudu. Näiteks, kui sättega viidatakse korralduse andmisele, on tegemist täitevorganiga; kui aga viidatakse teenistujale, kes töötab Kohtla-Järve Linnavalitsuses, on tegemist ametiasutusega.

Vastavalt sellele asendatakse määruse § 3 lõigetes 1, 3 ja 8 ning § 4 lõigetes 2, 3 ja 5 sõna „linnavalitsus“ sõnadega „Kohtla-Järve Linnavalitsus“ vastavas käändes. Samuti kõrvaldatakse § 2 lõike 3 tekstist lühend „linnavalitsus“.

Punktiga 10 asendatakse § 2 lõikes 3 termin „spetsialist“ terminiga „teenistuja“. Kohtla-Järve Linnavalitsuse kui ametiasutuse koosseisu kuuluvad teenistujad, kes töötavad kas töölepingu alusel või on avalikus teenistuses. Termin „spetsialist“ viitab üksnes teenistuskohdade II–IV grupele Kohtla-Järve Linnavolikogu 19. detsembri 2019. a määruse nr 64 „Kohtla-Järve Linnavalitsuse palgajuhend“ § 4 lõike 1 tähenduses.

Varasem sõnastus võis jätta eksitava mulje, et § 2 lõikes 3 sätestatud ülesande täitmine on lubatud ainult II–IV grupi teenistujatele, kuigi tegelikkuses võib selle ülesande täitmine olla vajalik ja võimalik ka V grupi teenistujale, kelleks on juht. Selguse huvides ja eksituste vältimiseks asendatakse termin „spetsialist“ laiemat mõistet tähistava terminiga „teenistuja“.

Ülesanne, mille kohaselt teenistuja peab esitama taotlusele jooksva õppeaasta aineolümpiaadide ja -võistluste tulemuste koondtabeli, jääb sisuliselt muutmata. Selle täitmine on jätkuvalt haridus- ja kultuuriteenistuse vastava valdkonna eest vastutava teenistuja ülesanne.

Punktiga 12 nähakse ette ka kutsekeskharidust pakkuva õppeasutuse esitatav vorm parimate õpilaste premeerimiseks. Vorm sarnaneb lisaga 1 (gümnaasiumide parimate lõpetajate vorm), kuid sinna märgitakse ainult kiitusega lõpetajate andmed. Õppenõukogu otsuse väljavõtet ei lisata, sest vastavalt määruse nr 22 § 2 lõikele 3 kinnitab kiitusega lõpetamise otsuse direktor oma käskkirjaga ning vormile tuleb lisada vastav käskkiri.

Punktiga 13 muudetakse taotluste esitamise tähtaega: senise 1. juuni asemel on uueks kuupäevaks 15. juuni. Muudatus on tingitud praktilistest kaalutlustest.

Taotlusele tuleb lisada ka pedagoogilise nõukogu otsus, mis tehakse tavaliselt mai viimastel päevadel ning mõnel juhul ka alles juuni alguses. Sellest tulenevalt jäi senise tähtaja puhul taotluse nõuetekohaseks vormistamiseks väga vähe aega. Tähtaja pikendamine 15. juunini tagab, et kõik vajalikud otsused on selleks ajaks langetatud,

õpilaste andmed on lõplikud ning taotlused saavad olla korrektselt ja täielikult vormistatud.

Punktiga 14 muudetakse määruse § 3 lõiget 2. Muudatused on seotud mitme aspektiga: esiteks hõlmavad need punktides 8 ja 13 selgitatud nimetuse Kohtla-Järve Linnavalitsus kasutuse korrigeerimist, teiseks punktis 9 seletatud termini „spetsialist“ asendamist terminiga „teenistuja“ ning kolmandaks täpsustatakse, et komisjoni töös osaleb lisaks vastava valdkonna eest vastutavale abilinnapeale ka haridus- ja kultuuriteenistuse teenistuja.

Haridus- ja kultuuriteenistuse täisnimetuse kasutamine, viidates teenistujale, on oluline, kuna pelgalt väljend „vastav teenistus“ ei anna üheselt mõistetavat teavet, millisele teenistusele viidatakse. Samasugune täpsustus tehakse ka määruse § 2 lõike 3 puhul, kus kirjutatakse välja teenistuse täisnimetus.

Kohtla-Järve Linnavolikogu 23. septembri 2021. a määruse nr 96 „Kohtla-Järve Linnavalitsuse põhimäärus“ (edaspidi *määrus nr 96*) § 2¹ lõike 2 punkti 5 kohaselt kuulub Kohtla-Järve Linnavalitsuse ametiasutuse koosseisu haridus- ja kultuuriteenistus, mille juhiks on sama määruse § 3 lõike 2 alusel vastava valdkonna abilinnapea. Määrus nr 96 ei nõua abilinnapea ametinimetuse konkreetset sõnastust, mistõttu võib volikogu ametisse nimetada ka abilinnapea, kelle ametinimetus on näiteks „haridus-, kultuuri- ja spordivaldkonna abilinnapea“ ning mitte tingimata „haridus- ja kultuurivaldkonna abilinnapea“. Seetõttu on viitamine „vastava valdkonna abilinnapeale“ korrektne, kuid viitamine „vastava valdkonna teenistujale“ ei oleks üheselt arusaadav, kuna iga teenistuja töötab määruses nr 96 loetletud teenistuste koosseisus.

Haridustoetuste eraldamise praktilise korralduse eest vastutab haridus- ja kultuuriteenistus. Lisaks nähakse ette, et volikogust osaleb komisjoni töös kaks vastava valdkonna eest vastutavat esindajat. Volikogu komisjonide nimetused võivad aja jooksul muutuda, mistõttu ei ole nende konkreetsete nimetuste väljatoomine antud kontekstis vajalik.

Tulenevalt punktis 12 selgitatud taotluse esitamise tähtaja nihutamisest muudetakse ka komisjoni otsuse tegemise tähtaega. **Punktiga 16** lükatakse komisjoni otsuse tegemise tähtaeg 15 päeva võrra edasi, määrates uueks tähtajaks 30. juuni. Tulenevalt sellest hakkab pidulik parimate õpilaste autasustamise tseremoonia aset leidma juulis.

Punktiga 17 jäetakse määruse paragrahvi 4 lõikest 4 välja viide õpilaste vanematele, kuna 1. septembril 2025. a jõustunud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse redaktsiooniga kaotati termin „lapsevanem“ ja asendati see terminiga „lapse seaduslik esindaja“:

Punktiga 18 asendatakse § 4 lõikes 4 sõna „arveldusarve“ oskuskeeles seisukohalt korrektsema terminiga „arvelduskonto“. Kuigi seadustes on mõlemad terminid mõnikord läbisegi kasutusel, eelistatakse oskuskeeles terminit „arvelduskonto“. Eesti keelekorraldaja ja keeleteadlase Maire Raadiku 3. detsembril 1993. a ajalehes „Hommikuleht“ avaldatud artiklis „Arve ja konto“ selgitatakse, et argikeeles võivad sõnad „arve“ ja „konto“ tunduda üksteist asendavad, kuid oskuskeeles on terminite

eristamine oluline³. Raadik rõhutab, et sõna „konto“ asendamine sõnaga „arve“ ei ole otstarbekas. Sama põhimõtet kinnitab ka Eesti õigekeelsussõnaraamat, mille järgi on täpsem ja soovitatav kasutada sõna „konto“⁴. Seetõttu tehakse määruses vastav muudatus, et tagada keeleline täpsus.

Punktiga 19 sätestatakse ka kutsekeskharidust pakkuvate õppeasutuste parimate lõpetajate toetuse summa. Sarnaselt gümnaasiumide parimate lõpetajatega on toetuse suuruseks kuni 400 eurot, kuna lõpetamise järel saadav haridustase on võrdsustatud.

Punktiga 20 kaotatakse ebatäpsus, millega on komisjonid aastate jooksul kokku puutunud aineolümpiaadide ja -võistluste parimate õpilaste toetuste määramisel: nimelt küsimus, kas toetust antakse iga olümpiaadi või võistluse eest eraldi või kõikide tulemuste eest ühe summaga. Lähtudes määruse § 5 lõike 2 punkti 4 analoogiast ning § 1 lõike 2 haridustoetuse ühekordse määramise printsiibist, sätestatakse, et toetust makstakse ühekordse toetusena kõikide aineolümpiaadide ja -võistluste tulemuste eest ühe õppeaasta kohta, sõltumata sellest, kas õpilane on saavutanud häid tulemusi mitmel olümpiaadil või võistlusel või ainult ühel.

Selline lähenemine on praktiline, õiglane ja läbipaistev. Esiteks kaotab see võrreldes huvikoolidega olnud ebaõigluse toetuse ühekordse määramise osas ja vähendab komisjoni koormust, kuna ei ole vaja eraldi hinnata, mitu korda sama õpilane toetust võiks saada, kui ta osaleb mitmel olümpiaadil või võistlusel. Teiseks tagab see võrdse kohtlemise, sest toetuse eesmärk on tunnustada õpilase saavutusi tervikuna, mitte luua olukorda, kus mitmel võistlusel osalejad saavad suurema toetuse võrreldes sama tasemega tulemuse saavutanud õpilastega, kes osalesid vaid ühel olümpiaadil. Lahendus on kooskõlas toetuse tunnustusliku iseloomuga, sest linna eesmärk ei ole anda toetust iga väiksema saavutuse eest eraldi, vaid väärtustada õpilase pühendumust ja tulemusi ühe õppeaasta jooksul tervikuna.

Punktiga 21 lisatakse määrusesse uus rakendussäte § 6 alla, mille kohaselt võimaldatakse 2025. aastal esitada gümnaasiumi parimate lõpetajate taotlusi täiendavalt veel 2025. aasta 15. oktoobriks. Sellise rakendussätte lisamine on vajalik järgmisel põhjusel. Kohtla-Järve Gümnaasium ei esitanud 2025. a 1. juuniks taotlust parimate gümnaasiumi lõpetajate tunnustamiseks ning nende taotlus laekus alles 3. juunil tööpäeva lõpus. 2025. aasta 1. juuni oli pühapäev, mistõttu kandus taotluste esitamise tähtaeg 2. juuni päeva lõpuni, kuid taotlus laekus siiski tähtajast hiljem, 3. juunil. Haldusmenetluse seaduse (edaspidi HMS) § 14 lõike 6 punkt 1 sätestab imperatiivse normina, et haldusorgan on kohustatud taotluse tagastama läbivaatamatult, kui see esitatakse pärast menetlustähtaja möödumist ja tähtaega ei ole ennistatud. Menetlustähtaja ennistamiseks peab HMS § 34 lõike 2 kohaselt kahe nädala jooksul pärast takistuse äralangemist esitama põhjendatud taotluse, kusjuures HMS § 34 lõike 1 alusel saab menetlustähtaega ennistada ainult juhul, kui see on

³ Raadik. M (1993). Arve ja konto. *Hommikuleht*. Kättesaadav veebis: <https://keeleabi.eki.ee/artiklid/arve.html> (05.08.2025)

⁴ Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2018. Kättesaadav veebis: <https://arhiiv.eki.ee/dict/qs/index.cgi?Q=arve&F=M> (05.08.2025)

mööda lastud mõjuval põhjusel. Haldusorgan võib menetlustähtaja ennistada ka omal algatusel, kuid mõjuv põhjus peab olema olemas.

Antud juhul ei esitanud Kohtla-Järve Gümnaasium ühtegi selgitust menetlustähtaja möödalaskmise kohta, mistõttu ei olnud võimalik tähtaega HMS-i alusel ennistada. Selle tulemusena oleks mitu gümnaasiumi õpilast jäänud ilma toetusest, mille saamist nad õigustatult ootasid, kuigi õpilased ise ei olnud menetlustähtaja rikkumises süüdi. Koostöös volikogu haridus- ja kultuurikomisjoniga jõuti järeldusele, et olukorrast saab väljuda erandkorras selliselt, et lubatakse esitada taotlus 2025. aasta 15. oktoobriks, komisjon teeb otsuse taotluste rahuldamise, osalise rahuldamise või mitterahuldamise kohta ning edastab otsuse Kohtla-Järve Linnavalitsusele hiljemalt 31. oktoobril 2025. a. Kõik teised määruses sätestatud tingimused jäävad muutmata. Selline lahendus tagab, et õpilased ei jää põhjendamatult toetustest ilma.

Punktiga 22 asendatakse määruse lisad 1, 2 ja 3 uute lisadega. Uutes lisades tehakse punktist 17 tulenev parandus, millega jäetakse välja viide õpilaste vanematele, ning punktist 18 tulenev parandus, millega termin „arveldusarve“ asendatakse oskuskeeliliselt korrektsema terminiga „arvelduskonto“.

Punktiga 23 täiendatakse määrust lisaga 4, mis on vajalik eelnõu punktiga 12 sätestatava kohustuse täitmiseks, mille kohaselt esitab toetuse eraldamiseks kutsekeskharidust pakkuva õppeasutuse parimatele lõpetajatele kutsekeskharidust pakkuva õppeasutuse taotluse vastavalt lisale 4.

4. MÄÄRUSE EELNÕU MÕJU

Määruse eelnõu muudatustel on nii halduslikud, sisulised kui ka keelelised positiivsed mõjud, mis muudavad selgemaks nii menetlust kui ka võimaldavad jagada toetusi õiglasemalt.

Esiteks pikendatakse taotluste esitamise tähtaega ja vastavalt lükatakse edasi otsuse tegemise tähtaeg. Taotluste esitamise tähtaja edasilükkamine kuni 15. juunini ja sellele vastav komisjoni otsuse tegemise tähtaja nihutamine 30. juunile tagab, et kõik potentsiaalsed taotlejad jõuavad oma dokumendid korrektselt ja õigeaegselt esitada ning komisjonil on piisavalt aega nende läbivaatamiseks.

Teiseks aitab eelnõu muuta toetuste määramise põhimõtted õiglasemaks ja ühtlasemaks. Üldhariduskoolide ja munitsipaalhuvikoolide aineolümpiaadide ja -võistluste parimatele õpilastele toetuse maksmise tingimused viiakse ühtsele alusele, et tunnustada õpilase pühendumust ja saavutusi tervikuna, mitte iga üksikut tulemust eraldi. Samuti laiendatakse määruse reguleerimisala kutsekeskharidust pakkuvatele õppeasutustele (kutseõppeasutustele ja rakenduskõrgkoolidele, kus toimub kutsekeskharidusõpe). Nende õppeasutuste parimad lõpetajad hakkavad edaspidi toetust saada samadel alustel gümnaasiumide lõpetajatega. See aitab väärtustada kutsekeskhariduses saavutatud tulemusi samaväärselt üldkeskhariduses saavutatud tulemustega.

Kolmandaks avaldab eelnõu ka keelelist mõju, täpsustades mitmeid varasemalt ebatäpselt kasutatud termineid ning muutes need oskuskeele seisukohalt korrektseks.

Eelnõu ei avalda finantsmõju käesoleva ega ka järgmise aasta eelarvele, kuna toetuste summasid ei muudeta ning haridustoetuse potentsiaalsete saajate ringi ei laiendata ega kitsendata oluliselt.

Oluline on ka menetluslik mõju. 2025. aastaks kehtestatav erand, mis võimaldab gümnaasiumi parimate lõpetajate taotlusi esitada täiendavalt kuni 1. oktoobrini, aitab vältida olukorda, kus õpilased jääksid põhjendamatult toetusest ilma.

5. EELNÕU TERMINOLOOGIA

Eelnõus kasutatakse uut üldistavat terminit „kutsekeskharidust pakkuv õppeasutus“, mille alla koondatakse kaks erinevat asutuse liiki – kutseõppeasutused ja rakenduskõrgkoolid, kus toimub kutsekeskharidusõpe. Sellise termini loomine on vajalik, kuna HaS § 21 lõige 1 sätestab nii kutseõppeasutused kui ka kutsekeskhariduse andjad, samas kui kõrgharidusseaduse § 21 lõige 4 võimaldab kutseõpet, sealhulgas kutsekeskharidust, omandada ka rakenduskõrgkoolides.

Termin „kutsekeskharidust pakkuv õppeasutus“ aitab vältida liigset kordamist määruse tekstis, võimaldades mõlemat asutuse liiki käsitleda ühtse kategooriana. Termin ei ole vastuolus kehtiva õigusega ning on keeleliselt täpne, vältides eksitusi, mida võiks tekitada näiteks sõna „kutseasutus“, kuna KutS § 6 lõike 1 järgi on kutseasutus hoopis Haridus- ja Teadusministeerium.

Uue termini kasutuselevõtt parandab määruse loetavust ja aitab vältida tõlgendamisprobleeme, kui tulevikus peaks Kohtla-Järve linnas tekkima uusi kutsekeskharidusõppe kohti.

6. RAKENDUSAKTID

Määruse rakendamiseks ei ole vaja vastu võtta rakendusakte.

7. EELNÕU JÕUSTUMINE

Määrus jõustub üldises korras.